

Haringvliet

Naar een dynamische delta

Ontdek het Haringvliet

Tips voor een echte
deltanatuur ervaring!

*Uitgave
zomer 2017*

Inhoudsopgave

Het Haringvliet

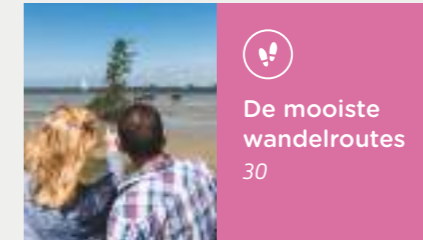
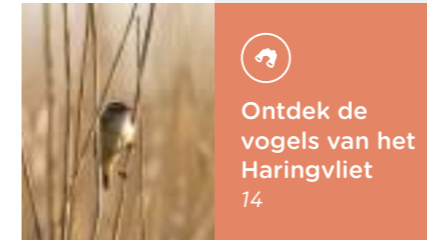
4

Experts aan het woord

6

Het wordt nog mooier!

12

Voorne-Putten
60

Hoeksche Waard
62

Goeree-Overflakkee
64

Het Haringvliet

Rond het Haringvliet kun je de Nederlandse delta in al haar facetten beleven. In het Haringvliet monden de grote West-Europese rivieren Rijn en Maas uit in de Noordzee. Van oudsher een rijk en dynamisch natuurgebied. Gelegen op steenworp afstand van Rotterdam.

Het Haringvliet biedt een belangrijke rust-, en voedselplek voor trekvogels en een broedplaats voor kustvogels als de grote stern, lepelaar en sinds kort ook de zeearend. Het vormt de verbinding tussen de rivier en zee voor trekvisserij als zalm en steur wanneer de Haringvlietdam in 2018 op een kier gaat. De imposante Haringvlietdam, met haar 17 sluisen die open en dicht kunnen, is in 2016 als eerste deltawerk aangewezen als Rijksmonument.

Het Haringvliet kent mooie natuurparels, zoals het buitendijkse Kwade Hoek op Goeree-Overflakkee, maar denk ook aan het duingebied op Voorne-Putten of het natuureiland Tiengemeten in de Hoeksche Waard. Het is een groot uitgestrekt gebied, waar je nog een echte 'einde van de wereld -ervaring' op kunt doen.

Maar het Haringvliet is natuurlijk veel meer dan alleen natuur. Het gebied kent een rijke historie die het landschap gevormd heeft, zoals de gezellige visserijplaatsen Stellendam en Middelharnis en de vestingstad Hellevoetsluis. Het Haringvliet is niet alleen over land, maar ook via het water te bereiken. Met de Waterbus vaar je rechtstreeks vanuit hartje Rotterdam en Dordrecht naar het Haringvliet.

Drie experts geven je graag een aantal tips voor een unieke deltanatuur ervaring. Laat je inspireren en dompel je onder in de rijke deltanatuur van het Haringvliet!

4

5

Tip

Bekijk de activiteitenkalender op Haringvliet.nu en zie wat er op en rond het Haringvliet allemaal te doen is aan evenementen en excursies.

Experts aan het woord

Boswachter Ted Sluijter

Ted Sluijter is boswachter bij Natuurmonumenten voor het Haringvliet. Na tientallen jaren bij de Oosterschelde gewerkt te hebben, is hij overgestapt naar het Haringvliet. Het was even wennen van de zoute Oosterschelde naar het (nu nog) zoete Haringvliet. Maar al snel zag hij de schoonheid van het Haringvliet en de potentie van het gebied.

Hij nodigt iedereen uit om net als hem het mooie Haringvliet te ontdekken. *“De weidsheid van het water en tegelijkertijd de beslotenheid van het omliggende rietmoeras vol zingende rietvogels als blauwborst, rietzanger en kleine karekiet maken het Haringvliet echt uniek.”*

Ted volgt de ontwikkelingen in het gebied vol enthousiasme. *“In 2018 gaan de Haringvlietsluizen op een kier, wat enorme kansen biedt voor de natuur. En kijk naar de natuurontwikkeling op het eiland Tiengemeten. Spectaculair! Met een beetje mazzel zie je tegelijkertijd zeearenden vliegen, bevers zwemmen en roerdompen roepen. Kippenvel! Op steenworp afstand van een van Europa's dichtstbevolkte gebieden kun je hier naar hartenlust door de deltanatuur struinen. Wees welkom!”*

6

7

“Op steenworp afstand van Europa's dichtstbevolkte gebieden kun je hier naar hartenlust door de deltanatuur struinen. Wees welkom!”

Volg boswachter Ted Sluijter op
Twitter via [@BoswachterTed](#)

“In de Kwade Hoek bij het Haringvliet kun je zien wat een dynamische delta is, hoe het water het landschap bepaalt en de vogelsoorten die dit trekt.”

Volg Haringvliet-vlogger
Camilla Dreef op Facebook via
[@biologiemetcamilladreef](#) of
op Twitter via [@CamillaDreef](#)

Haringvliet-vlogger Camilla Dreef

Camilla Dreef is ambassadeur van de Vogelbescherming en als vogelexpert regelmatig op Tv te zien in het KRO/NCRV-programma ‘BinnensteBuiten’. Sinds september 2016 vlogt Camilla over het Haringvliet. Ze gaat op ontdekkingsstocht op en rond het Haringvliet, geeft tips voor leuke dagjes uit en brengt de vele ontwikkelingen in beeld. Je vindt haar vlogs (korte filmpjes) via www.haringvliet.nu.

Camilla geeft 5 tips waar het rond het Haringvliet goed vogels kijken is. De Kwade Hoek (buitendijks gelegen bij de ingang van het Haringvliet) met haar dynamiek en alle kustvogels die dit trekt, is een van haar favorieten: *“Hier kun je zien wat een dynamische delta is, hoe het water het landschap bepaalt en de vogelsoorten die dit trekt. Geweldig! En wat mij betreft is dit een voorproefje voor wat er overal aan de oevers van het Haringvliet mogelijk is. Echte intergetijdennatuur.”*

Camilla blijft met haar vlogs de ontwikkelingen rond het Haringvliet op de voet volgen en nodigt je uit om net als haar op ontdekkingsstocht te gaan in de deltanatuur van het Haringvliet.

Vis-TV presentator Marco Kraal

Marco Kraal is presentator van het programma VisTV op RTL7. In zijn vrije tijd gaat hij regelmatig met zijn boot het Haringvliet op om te vissen en vogels te kijken. *“Nederland is zo vol en dichtbebouwd, maar op het Haringvliet kun je nog het gevoel van ruimte ervaren. Het geeft mij een ‘Zweden-gevoel’. Je wordt klein in dit weidse landschap. De grote golven, enorme vissen en dan vliegen er ook nog allemaal mooie vogels om je heen, zoals de visarend, lepelaar en zaagbek.”*

Ook vanaf land is het goed vissen bij het Haringvliet. Marco geeft tips voor fijne visplekken. *“Het Haringvliet is onderdeel van ons riviersysteem en de monding van de Rijn en Maas in de Noordzee. Door de wisselende rivierafvoer is het nooit hetzelfde. Dat maakt het ook zo boeiend. En dat wordt alleen maar beter wanneer er met het op een kier gaan van de Haringvlietsluizen meer voedsel in het Haringvliet komt. Daar gaat de visstand van profiteren.”*

“Nederland is zo vol en dichtbebouwd, maar op het Haringvliet kun je nog het gevoel van ruimte ervaren. Je wordt klein in dit weidse landschap.”

Volg visexpert Marco Kraal op Facebook via [@marcokraalfishing](#) en op Twitter via [@Marco_Kraal](#)

Het Haringvliet wordt nog mooier!

We staan op de vooravond van een grootse ontwikkeling voor het Haringvliet. In 2018 gaan de sluizen van de Haringvlietdam op een kier. Daarmee komt er weer een verbinding tussen rivier en zee. Trekvisserij als zalm en steur kunnen vanaf zee de rivier weer opzwellen. Een belangrijke kans niet alleen voor de natuur, maar ook de recreatieve ontwikkeling rondom het Haringvliet.

Zes natuurorganisaties — ARK Natuurontwikkeling, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Sportvisserij Nederland, Vogelbescherming Nederland en het Wereld Natuur Fonds — bereiden met steun van de Nationale Postcode Loterij en een groeiend aantal partners waaronder de partners van de Landschapstafel Haringvliet deze ontwikkeling voor. In het zogenaamde Droomfondsproject Haringvliet werken zij aan een ambitieus natuurherstelplan en een recreatieve impuls voor het gebied.

12

13

Wat gaat er gebeuren?

In de voordelta — bij de ingang van het Haringvliet — zijn een aantal proeflocaties ingericht voor het herstel van schelpdierbanken van platte mosselen en oesters. Schelpdierbanken zijn een belangrijke bron van leven niet alleen voor het leven onder water, maar ook voor kustvogels. Ook werken de zes natuurorganisaties aan de terugkeer van de markante steur. De steur die wel 3 meter en 300 kg kan worden, zwom ooit massaal in onze delta. Helaas is de soort niet alleen in Nederland, maar in bijna heel Europa uitgestorven. We zetten regelmatig jonge steuren uit en werken aan een duurzame kweek van jonge steurtjes.

We richten langs de oevers van het Haringvliet nieuwe natuurgebieden in en bestaande natuur krijgt een impuls. Het water stroomt de natuur weer in en uit en laat de deltanatuur floreren, waar de mens van kan genieten. De natuur wordt beter toegankelijk door een aantal aantrekkelijke recreatieve elementen toe te voegen waaronder bijzondere vogelkijkplekken, uitkijktorens, struinroutes en een natuurspeelplaats voor kinderen.

Ontdek de vogels van het Haringvliet

Miljoenen trekvogels vliegen jaarlijks van noord naar zuid en omgekeerd. Zij gebruiken het Haringvliet als belangrijke tussenstop. De deltanatuur is essentieel om voldoende voedsel te vinden en aan te sterken voor de lange tocht van de noordelijke toendra's naar Zuid-Europa en Afrika en vice versa. Maar ook in de zomer en winter heeft het Haringvliet voor vogelliefhebbers veel in huis. We geven vijf tips.

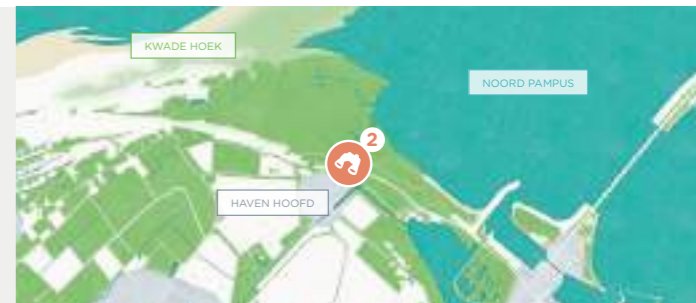
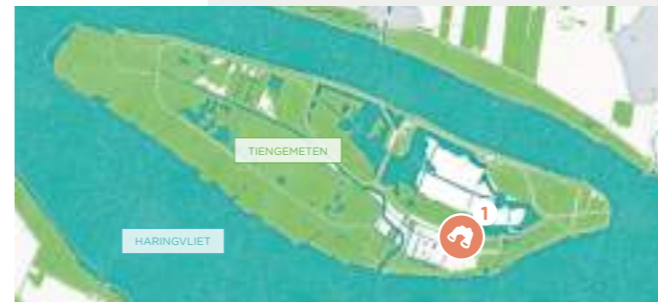
16

17

1 Tiengemeten

De rust en ruimte op het natuureiland Tiengemeten trekken niet alleen vele soorten eenden, ganzen en steltlopers, maar ook zangvogels. En sinds kort zijn er zelfs nestelende zeearenden te zien. Vanaf de Vliedberg of de Aardappelloods zijn de zeearenden met een verrekijker of telescoop goed te bekijken bij het nest. Als ze voorbij vliegen zijn ze moeilijk te missen. Het worden ook wel 'vliegende deuren' genoemd met hun 2,5 meter spanwijdte. Op Tiengemeten mag je vrijwel op het gehele eiland vrij rondstruinen om te genieten van de vogelrijkdom die de deltanatuur trekt, zoals sprinkhaanzanger, roerdomp, blauwborst, kleine zilverreiger, rietzanger, Cetti's zanger, lepelaar, zomertaling en waterral.

www.natuurmonumenten.nl/tiengemeten

2 Kwade Hoek

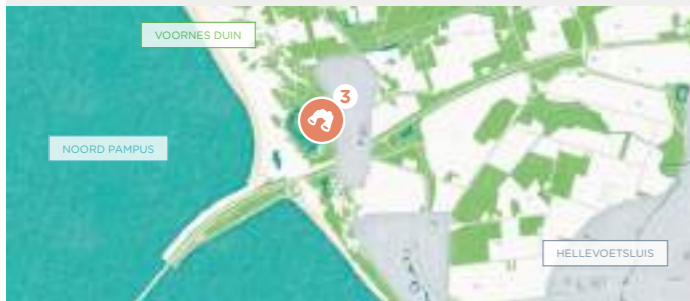
Het buitendijkse Kwade Hoek aan de monding van het Haringvliet is een fantastische plek om echte getijdenatuur te ervaren. Hier vormt de zee en de werking van eb en vloed het landschap. In het najaar kun je op de grens tussen strand en duinen sneeuwgorzen en strandleeuweriken zien. Terwijl achter de duinen groepen kramsvogels de bessen van de duindoorn eten. Op het strand wemelt het jaarrond van de kustvogels als dwergsterns, strandplevieren en (stelt-)kluten. Vanaf de vogelkijkhut heb je mooi uitzicht over de schorren en kreken terwijl je omringd bent door duinstruweel en cetti's zangers hun explosieve geluid laten horen. In de trektijd in voor- en najaar maak je hier kans op zeldzame en onverwachte vogelsoorten.

www.vogelkijkhut.nl/view/230
Combineer met wandelroute 1 (zie pagina 32 en 33)

3 Quackjeswater

Het Quackjeswater in het Voornes Duin is het domein van de oudste kolonie lepelaars in de delta. Ze broeden hier sinds 1989 en ondertussen broeden er ongeveer 200 paren. Via een sprookjesachtig wandelpad door het bos kom je na een korte wandeling bij een uitkijkpunt over het Quackjeswater. Dit is een duinmeer waar in het voorjaar en zomer lepelaars, maar ook blauwe reigers, aalscholvers en zelfs kleine zilvereigers broeden. Op de eilanden in het duinmeer kunnen de vogels veilig broeden. Je kunt hier uren staan en genieten van de af en aan vliegende lepelaars en de andere kolonievogels, terwijl in het omliggende struweel de zangvogels vrolijk zingen.

www.vogelkijkhut.nl/view/176
Combineer met wandelroute 2 (zie pagina 34 en 35)

4 Korendijkse slikken en de Beningerwaard

De Korendijkse Slikken en Beningerwaard liggen aan de monding van het Spui in het Haringvliet. Hier kun je een echt 'einde van de wereld- ervaring' opdoen, wanneer je in de Korendijkse Slikken na een heerlijke wandeling uitkijkt over het weidse water van het Haringvliet. In de winter vind je in deze gebieden grote groepen eenden en brandganzen. In het voorjaar trekken de eenden en ganzen naar het noorden om plaats te maken voor weidevogels. Denk aan grutto's, tureluurs en het genot van zingende veldleeuweriken boven je hoofd op een mooie zomerdag. Heerlijk! Maar vergeet ook niet vogelsoorten als bruine en blauwe kiekendief, snor, Cetti's zanger en rietzanger.

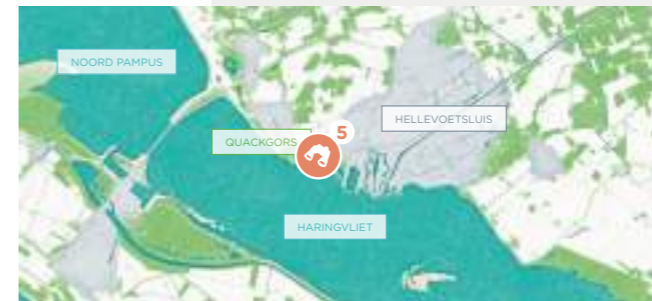
www.vogelkijkhut.nl/view/131 en www.vogelkijkhut.nl/view/627

18

5 Quackgors

Op loopafstand van Hellevoetsluis ligt het natuurgebied Quackgors. Dit is oude (zoet water) getijdenatuur aan het Haringvliet wat nog steeds af en toe onderloopt met water door de wisselende rivierstand. Hier vind je kluten, plevieren, sterns en de bruine kiekendief vliegt ook regelmatig over. Het natuurgebied zelf is niet toegankelijk voor bezoekers en rustgebied voor de vele vogels. Wel kun je vanaf het fietspad langs de Zuiddijk in Hellevoetsluis goed vogels, maar ook reeën spotten. Hier kun je vogelsoorten als middelste zaagbek, kemphaan, groenpootruiter en kleine plevier zien. Vergeet in het voorjaar niet te luisteren naar de zingende nachtegaal.

www.natuurmonumenten.nl/quackgors

19

Overige vogelkijktips

6 Ventjagersplaten
www.vogelkijkhut.nl/view/518

7 Vogelkijkhut 't Kiekgat
www.vogelkijkhut.nl/view/91

8 Een wandeling door de Tiendgorzen
www.natuurmonumenten.nl/tiendgorzen

Met de fiets erop uit

Rond het Haringvliet is een uitgebreid netwerk van fietsknooppunten. Daarmee kun je zelf eenvoudig je fietstocht rond het Haringvliet uitstippelen. Perfect in combinatie met de Waterbus waar je je fiets gratis op mee mag nemen. We selecteerden 2 korte routes vanaf de Waterbushaltes Hellevoetsluis en Stellendam zo de natuur in. Maar kijk ook naar de langere (E-bike) routes.

1 Waterbus special: van Hellevoetsluis naar de Quackgors en Quackjeswater

7 km (30 minuten)

Vanuit de vestingstad Hellevoetsluis fiets je langs de natuur aan de oevers van het Haringvliet. Je kunt fantastisch uitkijken over de Quackgors dat wordt bewoond door vele vogels en waar overdag vaak ook een ree te spotten is. Bij het Quackjeswater zet je je fiets neer voor een heerlijke (korte of langere) wandeling. Tot ver in juli zijn hier lepelaars te zien

Tip van de boswachter

Sta af en toe even stil, geniet van de geluiden van de natuur en kom tot rust!

22

23

1 Geniet van de vogels in het Quackgors

Het Quackgors is een voormalig getijdengebied. Vanaf het uitkijkpunt kun je goed vogels kijken. Soms kun je overdag reeën zien. Er broeden op het gors allerlei eenden zoals krakeend, bergeend en kuifeend. Ook de scholekster, Kievit en tureluur vinden hier een plekje. In de rietkragen broeden rietzanger, rietgors en bruine kiekendief. Op de eilanden vind je veel broedende brandganzen en soms kluut en kleine plevier. En ook na het broedseizoen komen de vogels nog steeds graag op het Quackgors om voedsel te zoeken op het slik en in het gors.

2 Bosvogels

Zie je het weelderige begroeide stuk duin langs het Haringvliet? Dit is een waar paradijs voor vogels als de grasmus, nachtegaal en grote bonte specht. Ze vinden hier een plekje om te broeden. Wil je even bijkomen? Op het strand bij een van de duinovergangen staat paviljoen Shamrock Inn (aangegeven op Duinweg).

3 Het sprookjesachtige Quackjeswater

Quackjeswater is een duinmeer in een sprookjesachtig decor. Het vochtige, weelderige bos is bijzonder bloemrijk waar talloze vlinders op afkomen. Na een korte wandeling kom je op een uitkijkpunt met zicht op een gemengde broedkolonie van lepelaar, kleine zilverreiger en aalscholver. Buiten de broedtijd dobberen veel verschillende eendensoorten op het water.

i Combineer met wandelroute 2 (zie pagina 34 en 35)

2 Waterbus special: van Stellendam naar de Kwade Hoek

Vanaf de vissersplaats Stellendam fiets je naar de Kwade Hoek, een buitendijks ruig natuurgebied. Van kaal strand, beginnende duintjes tot weelderig struikgewas. Er vliegen bruine kiekendieven en bloeien talloze orchideeën. Je komt hier terecht in een adembenemend landschap! Stap af en maak een heerlijke wandeling. Je kunt dezelfde route weer

Horeca tips

Op het buitenhaventerrein bevinden zich 2 vishandels/
restaurants. Ook op de aanzet Haringvlietsluizen is een
restaurant: Zoet of Zout.

24

25

terugfietsen, maar uiteraard ook zelf een mooie route pakken met behulp van de fietsknooppunten.

I Alle soorten en maten

Je kunt hier de havenpier even op fietsen. Het is zeker de moeite waard, want je hebt hier een prachtig zicht over de slikken van de Kwade Hoek. Bij laag water zie je veel voedselzoekende vogels, zoals de scholekster, strandloper en lepelaar. In het voorjaar en de zomer vissen sterns naar een lekker hapje. In de nazomer kom je hier eenden, zaagbekken en meeuwen tegen.

Let ook eens op de verschillende vormen en maten van de snavels. Vogels eten allemaal ander voedsel. Zelfs in één type natuurgebied hebben ze allemaal een andere voorkeur. Om precies die ene pier, dat kokkeltje of garnaal te vangen, heb je ander gereedschap nodig. En dat is precies wat een snavel voor een vogel is: handig gereedschap.

II Havenhoofd

Je bent hier in een echt gehucht aan de voet van de duinen. In de Tweede Wereldoorlog werd Havenhoofd met de grond gelijk gemaakt in verband met de aanleg van de Atlantikwall, de Duitse kustverdedigingslinie.

De haven werd gebruikt voor aanvoer van onder andere zand, cement en kiezelstenen. Na de oorlog is Havenhoofd opnieuw opgebouwd.

III Bosvogels

Dit deel van de tocht gaat door flink begroeid gebied. In de zomer hoor je hier de zeldzame zomertortel. Soorten als de grote bonte specht en groene specht broeden hier. Net als een heleboel kleine zangvogels. Je kunt op een duinovergang even stoppen en een kijkje nemen op zo'n overgang: prachtig zicht over het schor van de Kwade Hoek!

IV Wandelen op de Kwade Hoek

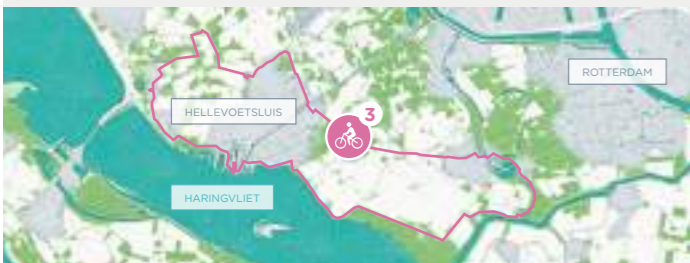
De Kwade Hoek is een ongerept buitendijks natuurgebied. Wind en water bepalen hier nog het landschap. Droge stukken en valleien staan vol bloeiende planten. In de struiken zitten allerlei zangvogels als nachtegaal, roodborsttapuit en cetti's zanger. Je kunt tot op het strand wandelen en genieten van dit landschap.

i Combineer met wandelroute 1 (zie pagina 32 en 33)

3 Dijken en Sluizen route

42 km (2,5 tot 3 uur)

Ervaar met deze fietsroute de vele gezichten van het water: het Haringvliet, de Noordzee, de Bernisse, het Spui en de vele binnenmeren op Voorne-Putten. Fietsend op de hooggelegen dijken kijk je uit over laaggelegen polders. Uiteraard fiets je langs de indrukwekkende Haringvlietssluis die in 2016 als eerste deltawerk zijn aangewezen als Rijksmonument. Het fietspad volgt grotendeels de contouren van het eiland en is op veel plaatsen op oude zeedijken aangelegd. Hier beleef je het echte eilandgevoel, dichtbij het water. Vergeet niet in Hellevoetsluis tijdens de openingstijden de 18 meter hoge vuurtoren te beklimmen. Je hebt er een schitterend uitzicht op het Haringvliet en de haven van de vestingstad Hellevoetsluis.

4 Water en wind route

44 km (3 uur)

Beleef de wind en het water tijdens deze fietsroute. Je fietst langs authentieke molens, maar ook moderne energiemolentjes aan de rand van het nieuwe land van de Maasvlakte (knooppunt 1). Hier kun je vanaf een terrasje uitkijken op de Slikken van Voorne en de zee. Zet je fiets onderaan het duin en binnen 5 minuten ben je op het strand met uitzicht op zee en de contouren van het volgende eiland. Je kunt ook een kijkje nemen in het Bezoekerscentrum bij het duinmeer Tenellaplas (bij knooppunt 3) of loop langs de Koningskade (knooppunt 23) in Hellevoetsluis waar historische schepen herinneringen oproepen aan het maritieme verleden van deze vestingstad.

26

27

Tip

Kijk op de grote kaart voor de knooppunten die je moet volgen voor de fietsroutes 3,4 en 5.

5 Fietsroute Middelharnis, Stellendam, Ouddorp

58 km (4 uur)

Deze flinke fietsroute gaat langs de vissersplaatsen Stellendam, Middelharnis en Ouddorp. Een mooie route om het eiland Goeree-Overflakkee te ontdekken en goed te combineren met de Waterbus. Stap bijvoorbeeld af in Stellendam en weer op in Middelharnis of vice versa. De route brengt je onder andere bij het natuurgebied De Kwade Hoek aan de monding van het Haringvliet. Onder invloed van de zee lopen vooral in de winter grote stukken land onder. Schorren, slikken, duinvalleien: alles staat onder directe invloed van de zee die met het getij het landschap in beweging houdt. Zo dynamisch is de natuur bijna nergens. Een walhalla voor kustvogels.

6 Tiengemeten

8 km (45 minuten)

Aan de noordzijde van het natuureiland Tiengemeten ligt direct vanuit de haven waar je aankomt met de Waterbus of het pontje, een verharde weg naar oost en west. De totale lengte is ongeveer 8 km. Fiets bijvoorbeeld naar de Herberg op de oostkant van het eiland in het gedeelte dat Weemoed wordt genoemd. Maar vergeet vooral niet af te stappen, een van de leuke musea te bekijken (Landbouwmuseum, Rien Poortvliet museum of bezoekerscentrum) of een lekkere wandeling te maken. Het uitzichtspunt De Vliedberg — gelegen in het gedeelte dat de Weelde wordt genoemd — geeft een mooi uitzicht over Tiengemeten en is vanaf de verharde weg te bereiken. Met kinderen mag je de speelnatuur uiteraard niet missen!

28

29

Fietsverhuur

Mocht je geen fiets bij de hand hebben, kun je een fiets huren om de omgeving van het Haringvliet te verkennen.

Hellevoetsluis

Interpeba
Evertsenplein 84-86
3221 BL Hellevoetsluis
+31 (0)181 319 396
info@interpeba.com

Anton van Putten Rijwielen
Moriaanseweg West 103
3222 AC Hellevoetsluis
+31 (0)181 311111
info@avp-rijwielen.nl

Middelharnis

In Middelharnis zijn er ten tijde dat de Waterbus vaart op het Haringvliet fietsen te huren bij cafetaria 't Hoad (Havenhoofd 7 te Middelharnis).

Stellendam

Op de dagen dat de Waterbus vaart op het Haringvliet kunt u bij fietsverhuur De Bever fietsen, elektrische scooter, lopifits en segways huren.

Reserveer deze vooraf en de fietsen worden gratis bij zeehondenopvang A Seal (Haringvlietplein 3a te Stellendam) voor u klaar gezet.

Fietsverhuur De Bever
Dijkstelweg 12
3253 TB Ouddorp
+31 (0)187 689100
info@debever.com
www.debever.com

Tiengemeten

Bezoekerscentrum Tiengemeten (fiets, elektrokar, huifkar)
Tiengemeten 14A
3284 BE Zuid-Beijerland
0900-3242526 (alleen tijdens kantooruren).
tiengemeten@natuurmonumenten.nl
www.natuurmonumenten.nl

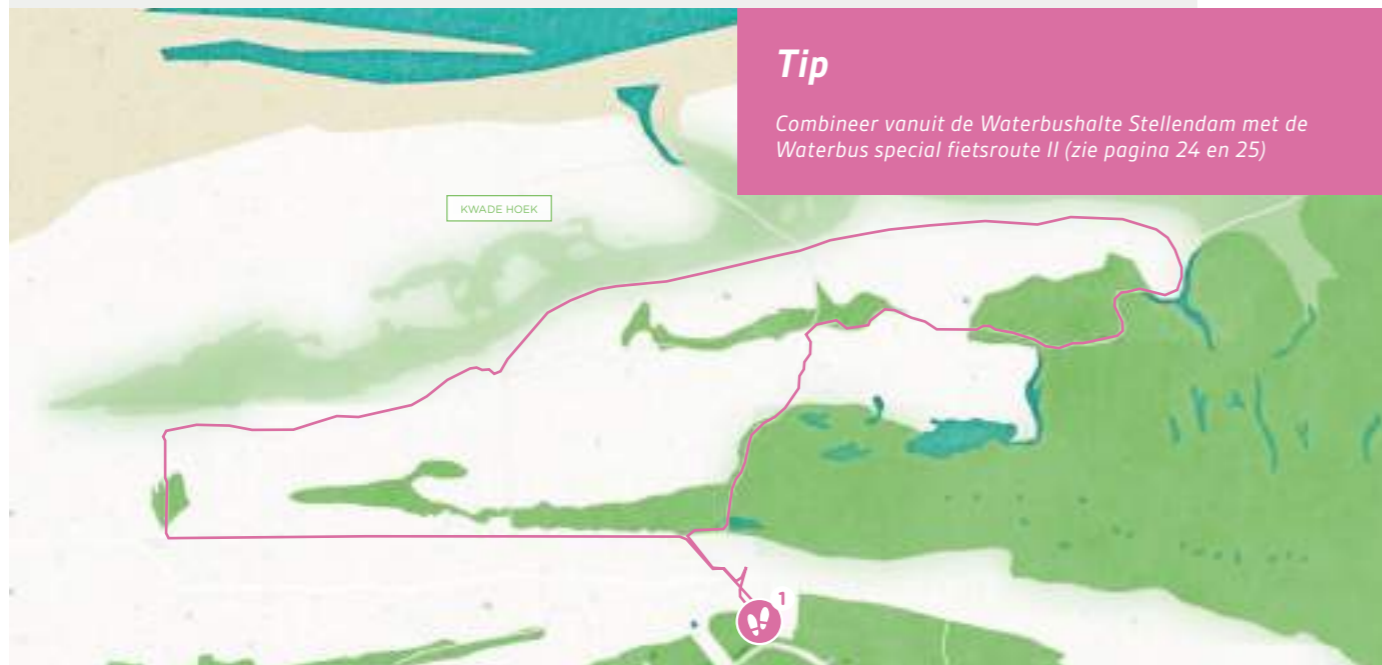

De mooiste wandelroutes

De boswachter geeft u graag een aantal tips voor mooie wandelingen door de deltanatuur rond het Haringvliet. De wandelingen zijn grotendeels goed te starten vanuit de Waterbus haltes aan het Haringvliet, zeker in combinatie met een korte fietstocht.

1 Wandelroute door de Kwade Hoek

4,1 km (gemarkeerd met gele paaltjes: 1,5 uur)
2,8 km (gemarkeerd met groene paaltjes: 1 uur)

Tip

Combineer vanuit de Waterbushalte Stellendam met de Waterbus special fietsroute II (zie pagina 24 en 25)

32

33

Wandel door de Kwade Hoek en ontdek de vele vogels en planten. Het oosten van het natuurgebied is door de grotere zee-invoel zouter dan het westen. Hierdoor kun je op de Kwade Hoek bijna 300 planten ontdekken! De Kwade Hoek is ook een belangrijk broedgebied: je kunt tijdens het wandelen weidevogels zien op het schor, roodborsttapuiten in de struiken en kluten op de strandvlakte. Je kunt de wandeling uitbreiden met ruim 1 km naar het strand. Zeer de moeite waard!

Startpunt

Duinen van Goeree, parkeerplaats Kwade Hoek
Oostdijkseweg 103
3252 LM Goedereede

Meer informatie

www.natuurmonumenten.nl/duinen-van-goeree
www.haringvliet.nu

2 De Quackroute in Voornes Duin

2,9 km (1 uur)

Tip

Combineer vanuit de Waterbushalte Hellevoetsluis met de Waterbus special fietsroute I (zie pagina 22 en 23)

34

35

Wandel rond het sprookjesachtige duinmeer Quackjeswater in Voornes Duin. Vanaf het uitkijkpunt heb je zicht op de broedkolonie van lepelaars aalscholvers en de kleine zilverreiger! Het is één van de soortenrijkste duingebieden van West-Europa. Het afwisselende duingebied bestaat uit uitgestrekte duinen, natte duinvalleien, moeras, stille duinmeertjes en bos. Deze wandeling voert rond het duinmeer Quackjeswater. Dikke oude eiken wisselen af met meer open paden, waarlangs koninginnekruid en heelblaadjes bloeien. Hierop verzamelen vlinders nectar. In het bos zingen de tjiftjaf en zwartkop.

Startpunt

Voornes Duin, parkeerplaats Quackjeswater
Duindijk 7
3235 KA Rockanje

Meer informatie

www.natuurmonumenten.nl/voornes-duin
www.haringvliet.nu

3 Wildernis wandelroute Tiengemeten

9,6 km (gemarkeerd met blauwe paaltjes: 2 tot 3 uur)

Tip

Op warme, windstille dagen zijn er dazen en muggen op Tiengemeten. Zodra er een beetje wind is, zijn de beestjes verdwenen. De boswachter raadt aan om op de windstille dagen DEET mee te nemen. Dan gaat het prima!

36

37

Wandel door Wildernis op het natuureiland Tiengemeten en ontdek dat het water hier de baas is. Wildernis is een zoetwatergetijden-gebied op het westen van het eiland. De getijden zijn er dankzij een enorme kreek die via een gat in de dijk verbonden is met het Haringvliet. Dit zorgt voor dynamiek in de natuur. Hoor tijdens het wandelen bijzonder vogels zoals de blauwborst, kleine karekiet en rietzanger

zingen. Een kudde Schotse Hooglanders loopt hier rond en het hele jaar door. Ook kan je hier roofvogels zien vliegen. Buizerds miauwen in de lucht, de bruine kiekendief jaagt op kuikens en de slechtvalk loert op smienten.

De wandelroute is met blauwe pijltjes gemarkeerd en loopt geheel over onverhard pad. Op de westpunt van het eiland kun je de gemarkeerde route blijven volgen en een klein rondje wandelen. Of je kunt er voor kiezen om verder te struinen langs het graspad en zelf je weg vinden. Het pad eindigt bij de grote kreek aan de zuidkant van het natuureiland.

Startpunt

Haven Tiengemeten (met de Waterbus of het pontje vanaf Nieuwendijk). Kijk op www.waterbus.nl/haringvliet of www.natuurmonumenten.nl/tiengemeten voor de vertrektijden en om een ticket te kopen voor de overtocht naar Tiengemeten. Zie ook de pagina's 45, 48-51).

Meer informatie

www.natuurmonumenten.nl/tiengemeten
www.haringvliet.nu

4 Beverwandelroute op Tiengemeten

3,5 km (gemarkeerd met gele pijltjes: 1,5 uur)

Tip

Zeer geschikt om met kinderen te doen!

38

39

Ga je met kinderen op pad? Zoek dan samen naar beversporen tijdens een mooie wandeling op Tiengemeten. Op de website van Natuurmonumenten kun je een speciale zoekkaart downloaden. De bever laat zich niet gemakkelijk zien. Maar na het wandelen van deze wandelroute ben je wel een échte beverexpert. De wandelroute is met gele pijltjes gemarkeerd en loopt voor een deel langs het kommoeras van de Weelde en de enorme kreek waar de bever zijn burcht heeft gebouwd. Het pad is tot aan de Vliedberg verhard; daarna onverhard.

Bevers zijn zeldzaam en waren zelfs lange tijd uitgestorven in Nederland. In 1988 is het dier uitgezet en nu breidt hij zich in Zuid-Holland vanuit de Biesbosch steeds verder uit. In en om het Haringvliet wordt de bever meer en meer gezien. In 2013 vestigde

hij zich definitief op Tiengemeten! De bever is een bijzondere diersoort: hij is het grootste knaagdier in Nederland en karakteristiek voor moerassen en rivieren.

Startpunt

Haven Tiengemeten (met de Waterbus of het pontje vanaf Nieuwendijk). Kijk op www.waterbus.nl/haringvliet of www.natuurmonumenten.nl/tiengemeten voor de vertrektijden en om een ticket te kopen voor de overtocht naar Tiengemeten. Zie ook de pagina's 45, 48-51).

Meer informatie

www.natuurmonumenten.nl/tiengemeten
www.haringvliet.nu

5 Wandelroute naar uitzichtspunt Spuimonding

3 km (1 uur)

40

41

Waar de Spui uitmondt in het Haringvliet ligt de Spuimonding. Hier kun je in het natuurgebied Spuimonding West volop genieten van de natuur. Er is een wandelpad die je via een brug en een trekpontje door het hele gebied brengt. Neem proviand mee en strijk neer op een van de zitplekken in het gebied. Beklim de uitzichttoren aan de oostkant van het gebied. Van bovenaf heeft u een verbluffend uitzicht over het gebied, het Spui en het Haringvliet en een groot gedeelte van Voorne-Putten en de Hoeksche Waard.

Het landschap in Spuimonding West is afwisselend. Er zijn voedselrijke ruigtes en schorren en slikoevers. Dit landschap is ideaal als paai- en broedgebied voor vissen en vogels. Je kunt er vogels zien zoals de lepelaar, de kleine zilverreiger en de kraakeend. Het gebied is groot genoeg om rietvogelsoorten als baardmannetje, kwak en kiekendief tot broeden te verleiden.

Startpunt

Het gebied heeft 2 parkeerplaatsen van waaruit de wandeling gestart kan worden: Zuidoordsedijk 9 en Zeedijk 21 in Zuidland.

Beleef het Haringvliet te water

Het Haringvliet is de monding van de grote West-Europese rivieren Rijn en Maas in de Noordzee. Het is een groot en uitgestrekt water met een legio mogelijkheden qua waterrecreatie. Vanaf het water kun je heerlijk van de unieke natuur genieten. Vaar mee met een van de vele pontjes, huur een bootje of neem een duik bij een van de gezellige strandjes.

1 Varen op het Haringvliet

Er zijn meerdere mogelijkheden om met een boot het Haringvliet op te gaan. Denk aan een rondvaart met een zeil- of charterboot, zoals de Linquenda of de Heicondias. Beide boten varen regelmatig uit voor een mooie natuurexcursie. Of huur zelf een boot. Dit kan onder andere via de zeilschool in Hellevoetsluis of de Menheerse Werf in Middelharnis.

Meer informatie

Linquenda
www.gezelligzeilen.nl

Heicondias
www.dehoekschevaart.nl

Zeilschool Hellevoetsluis
www.zeilschool-hellevoetsluis.nl

Merheerse Werf
www.menheersewerf.nl

Meer informatie

www.eropuitindehoekschewaard.nl/deltapontjes

2 Deltapontjes

Eilandhoppen rondom het Haringvliet: dat kan met de Deltapontjes. Het Deltapontjes netwerk strekt zich uit over de hele regio Haringvliet. De pontjes varen tussen de Hoeksche Waard, Voorne-Putten en Goeree-Overflakkee. De meeste pontjes varen tussen eind april en eind september, maar een aantal vaart het hele jaar door voor woon-werkverkeer. Op alle verbindingen kan de fiets mee aan boord.

Jachthavens

Het Haringvliet heeft niet alleen unieke natuur, maar ook gezellige vissersplaatsen en vestingsteden. Heeft u een eigen boot? Het Haringvliet is zeer de moeite waard om te verkennen. Het uitgestrekte water is heerlijk varen. De verschillende jachthavens heten je graag welkom. Of leg je boot voor anker bij het natuureiland Tiengemeten. Via de Goereesluis bij Stellendam vaar je zo de Noordzee op.

Meer informatie

Marina Stellendam

www.marinastellendam.nl

Jachthavens

Hellevoetsluis

www.jachthavenhellevoetsluis.nl

Parkhaven Middelharnis

www.parkhavenmiddelharnis.nl

Jachthaven Atlantica,

Stad aan 't Haringvliet

www.jachthaven-atlantica.nl

Jachthaven in Den

Bommel

www.hetbommelsegors.nl

Jachthaven de Put

www.wsvdeput.nl

(bij zuid-beijerland)

Jachthaven de Hitsert

www.dehitsert.nl

(bij zuid-beijerland)

Jachthaven Goudswaard

www.wsvgoudswaard.nl

(bij spuimonding)

Jachthaven Middelharnis

www.goeree-overflakkee.nl

46

47

Kopje onder

Zwemstrandjes

Niet alleen bij de Noordzee (Voornes Duin, Duinen van Goeree), maar ook aan het Haringvliet zijn veel leuke strandjes waar je een frisse duik kunt nemen: het Quackstrand en de stranden bij Hellevoetsluis, Hellegat, Numansdorp, Middelharnis, Stad aan 't Haringvliet en Stellendam.

Duiken

Ook duikers ontdekken langzaam maar zeker het Haringvliet. Onder leiding van Stichting Anemoon en de Nederlandse Onderwatersport Bond NOB, RAVON wordt er 4x per jaar op verschillende plekken in het Haringvliet gedoken om de veranderingen van de onderwaterwereld in beeld te brengen. Neem contact op met NOB voor meer informatie (onderwatersport.org).

Met de Waterbus

In de zomer van 2017 vaart de Waterbus rechtstreeks vanuit hartje Rotterdam en Dordrecht via Spijkenisse, Oud-Beijerland en Willemstad naar het Haringvliet. Op het Haringvliet worden verschillende bestemmingen aangedaan: Hellevoetsluis, Tiengemeten, Middelharnis en Stellendam.

Waterbuslijnen recreatieseizoen 2017

- 1 Dordrecht Merwekade, Willemstad, Tiengemeten.**
 3 juni t/m 22 oktober: zondag
 Zomer- en herfstvakantie: woensdag en zondag
- 2 Rotterdam Erasmusbrug, Spijkenisse, Oud-Beijerland, Tiengemeten, Willemstad.**
 Zomer- en herfstvakantie: donderdag
- 3 Rotterdam Erasmusbrug, Spijkenisse, Oud-Beijerland, Hellevoetsluis, Stellendam, Middelharnis, Tiengemeten.**
 3 juni t/m 22 oktober: zaterdag
 Zomer- en herfstvakantie: dinsdag, vrijdag en zaterdag

Meer informatie

Kijk op www.waterbus.nl/haringvliet voor de meest actuele informatie en om tickets te boeken. Fietsen mogen gratis mee aan boord.

In de zomer- en herfstvakantie van 2017 vaart de Waterbus (met uitzondering van de maandag) zes dagen in de week. Buiten de vakanties, van 3 juni tot 22 oktober kun je in de weekenden op de snelle

Waterbus stappen. Een goed begin van een dagje uit naar het Haringvliet! We gaan er van uit dat ook in 2018 de Waterbus naar en over het Haringvliet vaart.

Gooi je hengel uit

Het Haringvliet is een groot water met een gevarieerde visstand en met name bekend vanwege haar grote roofvissen als baars en snoekbaars. Maar er zijn meer mogelijkheden. We geven vijf tips voor een heerlijke dag vissen op of rond het Haringvliet.

54

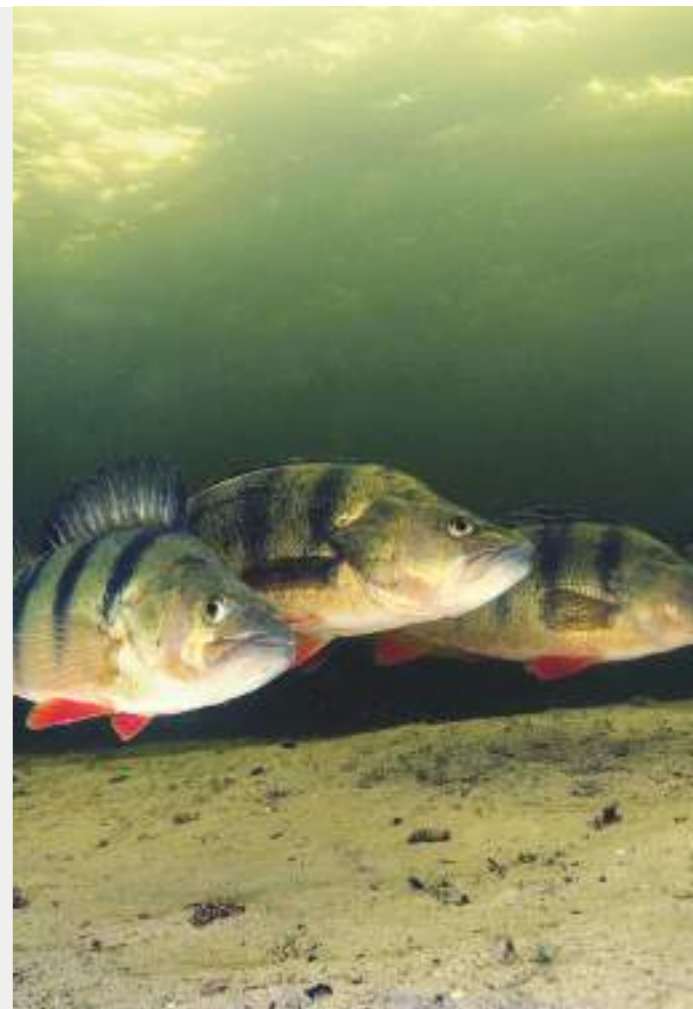
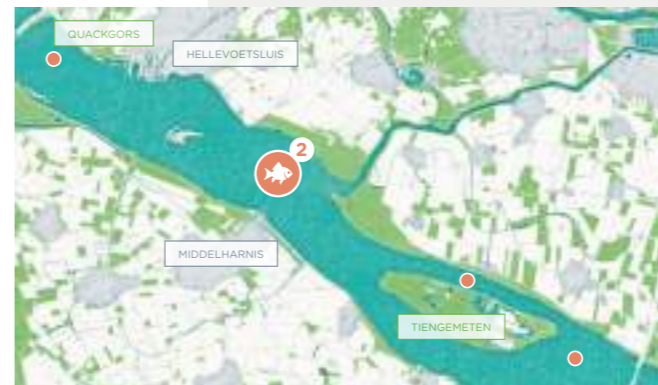
1 De Zeedijk onder het plaatsje Oudenhorn

Vlabbij Hellevoetsluis ligt Oudenhorn. De dijk ten zuiden van dit dorpje staat bekend als een van de beste plekken om vanaf de kant op brasem en blankvoorn te vissen. Langs de Zeedijk kun je goed parkeren en via een tweetal dijkovergangen heb je toegang tot een kilometers lang visparadijs. Vooral in het voorjaar en het begin van de zomer kun je hier met de feederhengel geweldig vissen én van een uniek uitzicht genieten.

55

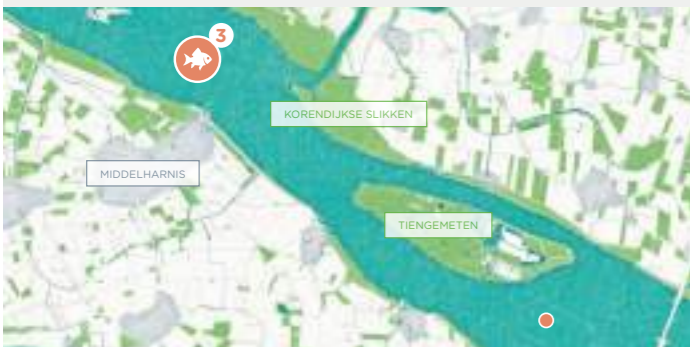
2 Roofvis vanuit de boot

Het Haringvliet heeft internationale faam als water voor roofvis. In dit water zwemmen de grootste baarzen van Europa. Het is echter ook een geweldig water voor snoekbaars, snoek en niet te vergeten roofblei. Het Haringvliet leent zich uitstekend voor het vissen vanuit een boot. Langs het Haringvliet bevinden zich zeven trailerhellingen waar een (vis)boot te water kan worden gelaten. Gratis hellingen zijn te vinden bij het Quackstrand, Middelharnis en Numansdorp. Bij Stad aan 't Haringvliet, Hellevoetsluis, Den Bommel en Stellendam liggen vier hellingen waar voor moet worden betaald.

56

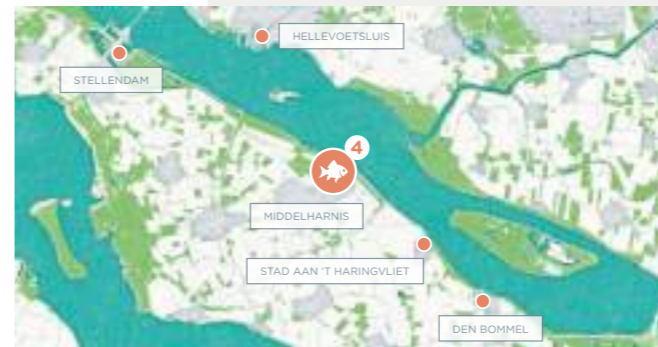
3 Sportvissen met een gids

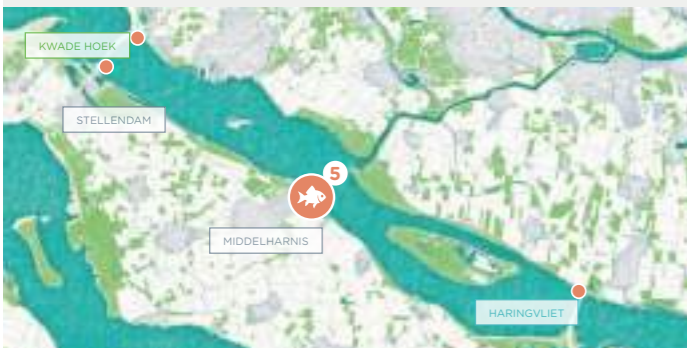
Sportvissers zonder boot kunnen ook gebruik maken van een professionele visgids. Deze gidsen kennen het water als hun broekzak en staan garant voor een spannende dag op het water. Informatie over visgidsen is te vinden op www.fishingguidesholland.nl

57

4 Straatvissen in dorp of stad

'Streetfishing' oftewel straatvissen in het Nederlands is een vorm van sportvissen die vooral onder jongeren populair is. Straatvissen is het actief vissen op roofvis in de bebouwde kom. Havenmondingen, kades en grachten zijn hiervoor favoriete stekken. Plaatsen zoals Hellevoetsluis, Stellendam, Middelharnis en Den Bommel lenen zich uitstekend voor een paar uur streetfishing. Stap aan boord van de Waterbus, neem je fiets mee en vis op een dag meerdere stekken af.

5 Vliegvisseren in het Haringvliet

Rondom het Haringvliet bevinden zich zandstranden. Bijvoorbeeld bij Hellevoetsluis, Stellendam, Stad aan 't Haringvliet en Middelharnis. In de zomerperiode kun je hier in de vroege ochtend wadend met de vlieghengel goed op winde vissen.

58

59

Voorne-Putten

Voorne-Putten, het eiland van contrasten. Waar de rust en ruimte ontelbare mogelijkheden geeft om allerlei activiteiten te ondernemen. Geniet van de natuur, de mooie stranden, historische dorpjes en de oude vestingsteden Hellevoetsluis en Brielle. Eén eiland. Of twee eilanden? Voorne en Putten, gescheiden door de historische scheepvaartroute, de Bernisse. Met de gratis Voorne-Putten pas (ViP Pas) kun je gebruik maken van de leukste aanbiedingen voor allerlei activiteiten op het eiland. Bezoek één van de musea, glij van de waterjump of ga op pad om de historie van Voorne-Putten te ontdekken.

60

61

Meer informatie

Voorne-Putten
www.opvoorneputten.nl
(o.a. info over Voorne-Putten pas)

Hellevoetsluis
www.hellevoetsluis.nl/toeristen
www.bezoekhellevoetsluis.nl

Meer informatie

Hoeksche Waard
www.eropuitindehoeschewaard.nl

Speelnatuur Tiengemeten
www.natuurmonumenten.nl/speelnatuur-tiengemeten

Tiengemeten
www.natuurmonumenten.nl/tiengemeten

Hoeksche Waard

De Hoeksche Waard is één van de twintig Nationale Landschappen. Het oorspronkelijke karakter van het landschap met zijn openheid, beboomde dijken en kreken is dan ook nog duidelijk zichtbaar. De Hoeksche Waard is aan alle kanten omringd door water. Een belangrijke parel van de Hoeksche Waard is het natuureiland Tiengemeten in het Haringvliet. Begin uw bezoek op Tiengemeten met het bezoekerscentrum. Heeft u kinderen, dan is de Speelnatuur een echte aanrader met meer dan 4,5 hectare bomen, beekjes, bloemen, blubber en beesten.

Goeree-Overflakkee

Op Goeree-Overflakkee kun je genieten van schitterende Hollandse luchten tijdens een wandeling door de duinen en langs de brede stranden. Maak een fietstocht door de uitgestrekte, eeuwenoude polders of een van de vele natuurgebieden. Ervaar de authenticiteit van de dorpen, elk met een eigen karakter. Ga shoppen in Middelharnis citycenter Goeree-Overflakkee, bezoek het streekmuseum in Sommelsdijk of bezoek de zeehondenopvang A Seal in Stellendam, huur een fluisterbootje of strijk neer in een één van de vele jachthavens. Het eiland is — hoe kan 't ook anders — omringd door water: het Haringvliet, de Grevelingen, het Volkerak-Zoommeer en de Noordzee.

64

65

Meer informatie

Goeree-Overflakkee
www.vvgoeree-overflakkee.nl
www.eilandmarketing.nl

Kop van Goeree
www.kopvangoeree.nl

City Center Goeree-Overflakkee
www.dndiek.nl

Streekmuseum
www.streekmuseum.nl

Colofon

©2017 Droomfondsproject Haringvliet
(eerste druk, zomer 2017, oplage 8.000 exemplaren)

De brochure 'Ontdek het Haringvliet' is een uitgave van het Droomfondsproject Haringvliet waarvan het secretariaat gevestigd is bij het Wereld Natuur Fonds in Zeist. Ondanks dat de brochure met uiterste zorgvuldigheid is samengesteld, kan er een foutje ingeslopen zijn. Laat ons dit weten via mwagteveld@wwf.nl.

Dank aan alle organisaties en personen die bijgedragen hebben aan de totstandkoming van de brochure: ARK Natuurontwikkeling, Natuurmonumenten, Sportvisserij Nederland, Staatsbosbeheer, Vogelbescherming Nederland, Wereld Natuur Fonds, Marketing OP Voorne-Putten, Eilandmarketing Goeree-Overflakkee, Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard, VVV Goeree-Overflakkee.

Eindredactie & coördinatie
Mirjam Wagteveld, WNF

Ontwerp & vormgeving
Remco van den Top, Graphius

Fotografie
Natuurmonumenten (Ferry Siemensma, Martin van Lokven, Ed Zijp, Pauline Joosten, Rob Doolaard, Janko van Beek, Paul Cools, Jan Veen, Pieter Wilschut), Sportvisserij NL, Marketing OP Voorne-Putten, Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard, Eilandmarketing Goeree-Overflakkee, Els Swart, Jaap Peeman, Janny Bosman, Sander Boer, Goofy Aqua Video.

Partners Droomfondsproject Haringvliet

Mede mogelijk gemaakt door

Haringvliet.nu

Op [Haringvliet.nu](https://www.haringvliet.nu) vind je meer informatie over het Haringvliet, de natuur- en recreatieontwikkeling vanuit het Droomfondsproject Haringvliet en de vlogs (korte filmpjes) van Camilla Dreef. Met de interactieve kaart vind je recreatieve tips voor een topbezoek aan dit bijzondere deltagebied. Zo heb je online altijd alle informatie bij de hand!

@haringvliet_nu

@haringvlietnu

Haringvliet
Naar een dynamische delta

Waterbushaltes

1 Stellendam	6 Oud-Beijerland
2 Hellevoetsluis	7 Willemstad
3 Middelharnis	8 Dordrecht
4 Tiengemeten	9 Rotterdam
5 Spijkenisse	

De waterbus vaart van 3 juni t/m 22 oktober op en neer vanuit Rotterdam en Dordrecht naar en over het Haringvliet. In de zomer- en herfstvakantie vaart de waterbus (m.u.v. de maandag) dagelijks. Buiten de vakanties vaart de Waterbus alleen in het weekend. Kijk voor actuele vertrektijden op www.waterbus.nl/haringvliet.

Wandelroutes

1 Kwade Hoek P32	4 Beverroute Tiengemeten P38
2 Quackroute Voornes Duin P34	5 Naar uitzichtpunt de Spuimonding P40
3 WildernISRoutE Tiengemeten P36	

Fietsroutes

1 Van Hellevoetsluis naar Quackgors en Quackjeswater P22	3 Dijken en sluisen P26
2 Van Stellendam naar de Kwade Hoek P24	4 Water en Wind P26
	5 Middelharnis, Stellendam, Ouddorp P28
	6 Tiengemeten P28

Waterrecreatie

1 Varen op het Haringvliet P44	2 Deltapontjes P45

Jachthavens

1 Marina Stellendam P46	5 Jachthavens in Den Bommel P46
2 Jachthavens Hellevoetsluis P46	6 Jachthavens de Put P46
3 Parkhaven Middelharnis P46	7 Jachthavens de Hitsert P46
4 Jachthavens Atlantica, Stad aan 't Haringvliet P46	8 Jachthavens Goudswaard P46
	9 Jachthavens Middelharnis P46

Zwemstranden

1 Quackstrand P47	5 Strand Hellegat P47
2 Strand Hellevoetsluis P47	6 Strand Middelharnis P47
3 Strand Plattendijk P47	7 Strand Stellendam P47
4 Strand Numansdorp P47	

Vogelspotplekken

1 Tiengemeten P17	5 Quackgors P19
2 Kwade Hoek P17	6 Ventjagersplaten P19
3 Quackjeswater P18	7 Vogelkijkhut 't Kiekgat P19
4 Korendijkse Slikken en de Beningerwaard P18	8 Een wandeling door de Tiengdorzen P19

Visplekken

1 De Zeedijk onder het plaatsje Oudenhoorn P54	4 Straatvissen in dorp of stad P57
2 Roofvis vanuit de boot P55	5 Vliegvis in het Haringvliet P58
3 Sportvissen met een visgids P56	

